

RIPP ZOLTÁN

A köztársaság létrehozása 1989-ben

Az 1989-es köztársaság létrehozásának három problémakörével – pontosabban azok néhány elemével – szeretnék foglalkozni. Először is a *legitimációs* problémával, amely a tárgyalásos átmenet egészét áthatotta; másodszor a köztársasági alkotmány létrehozásának forrásaival és néhány jellemző *tartalmi* kérdésével; harmadikként pedig arról szólnék röviden, hogy a *hatalmi-politikai harc* miként befolyásolta az új köztársaság jellegét.

A legitimációs probléma

A forradalmi változások és a reformfolyamatok között olyan átmeneti típusú és mélyreható változás zajlott az 1980-as évek végén, amelyet – Kis János nyomán – „koordinált átmenetnek” nevezhetünk. Kis szerint: „Amikor az átalakulást legitimációs válság indítja el, de a koordináció mégis fennmarad, és megőrződik a jogrend hatálya, csakhogynem az intézményes hatalom autoritása tartja fenn, hanem az intézményeken belüli és az intézményeken kívüli erők közötti együttműködés, olyankor beszélhetünk *koordinált átmenetről*.”

A köztársaság létrehozásának folyamatában természetesen a legitimációs válság a kiindulópont. A rendszer megrendülését felismerve a hatalom birtokosai maguk is a legitimációs válság *de facto* elismeréséből kiindulva fogtak hozzá a közjogi rendszer reformjához. A szocializmus korlátozott jogállamosításának folyamata, amelynek középpontjában az 1988-ban megkezdett alkotmányozás állt, a rendszer egészének válsága következtében akaratlanul is fellazította az ellenállást, amelyet a változtatás határainak túllépésével szemben a hatalom birtokosai eredetileg tanúsítani kívántak.

Az MSZMP vezetői a rendszert a „modellváltás” révén fenntartva, a jogrendet is módosítva próbálták egy új reformkurzushoz legitimációt

szerezni. Ennek sikerét nem lehetett eleve kizárni, hiszen az atomizált, politikailag szervezetlen társadalom nagy többsége a kataklizmával járó összeomlás elkerülésében bízva csak óvatosan támogatta az erősödő ellenzéki mozgalmakat.

1988-tól olyan ügyekben zajlottak nagy tömegeket felvonultató demonstrációk – amelyek a delegitimációs folyamatot közvetve erősítették –, mint amilyenek az Erdély-tüntetés és a vízlépcső elleni felvonulások voltak. Csak 1989 tavaszán, a többpártrendszer elismerése után voltak olyan valóban nagyszabású megmozdulások, amelyek már közvetlenül a rendszer megváltoztatására reflektáltak, és a változtatás tartalmáról is határozott véleményt formáltak. Ezek a forradalmi rendszerváltó legitimációhoz csekély, a tárgyalásos átmenet kikényszerítéséhez viszont elegendő mértékben hozzájáruló akciók a legitimációs patthelyzet, a legitimációs vákuum tudatosításának „ráségítő” tényezőiként szolgáltak. Szükség is volt rájuk.

Az MSZMP 1988. novemberi és 1989. eleji alkotmánykoncepciói, majd a májusban közreadott alkotmánymódosítás-tervezet mind a *rendszer és intézményei megkérdőjelezhetetlen legitimitásából* indultak ki. Az MSZMP ennek megfelelően pusztán konzultációs, semmire nem kötelező, az általa meghívott résztvevőkkel lefolytatott tárgyalásokkal kívánta megtámogatni modellváltó reformjait. Elzárkózott attól, hogy az ellenzék egyenrangú partnerként elismerje. Saját parlamentjét tekintette jogosultnak arra, hogy egy afféle „kibővített társadalmi vita” után „reformadományként” új alkotmányos helyzetet teremtsen – nem más-hoz, mint egy hosszú modellváltó átmenethez.

Az ellenzék kiindulópontja a de facto többpártrendszer kialakulása idején ezzel gyökeresen ellentétes volt: tagadta a pártállami rendszer legitimitását, és kizárólag alkotmányozó nemzetgyűlés révén tudta elképzelni legitim jogállami viszonyok, egy új demokratikus köztársaság létrehozását. Az MDF 1988 novemberében kifejtett koncepciója szerint az ideiglenes választójog alapján megválasztott alkotmányozó nemzetgyűlésnek széles nemzeti konszenzust tükröző minősített többséggel kellett volna jóváhagynia az új, demokratikus alkotmányt. E testületnek nem is lett volna egyéb feladata. Az SZDSZ 1988. november 18-i alakuló közgyűlésén szintén az alkotmányozó nemzetgyűlés szükségessége mellett tettek hitet. Hasonló volt az éppen újjáalakuló Kisgazdapárt álláspontja, bár ők a népszavazást is szükségesnek tartották a legitimációhoz.

Az Ellenzéki Kerekasztal megalakulása idején az MDF még éppen megerősítette korábbi véleményét az alkotmányozó nemzetgyűlés szükségességéről. Ekkor, 1989 tavaszán a rendszerváltás programját megfo-

galmazó szabad demokraták álltak elő a tárgyalásos átmenetre vonatkozó új koncepcióval. Lényegében ebből formálódott ki az Ellenzéki Kerekasztal álláspontja.

A kiindulópont ugyanaz volt, mint ami az Új Márciusi Front januári tárgyalási javaslatáé: felül kell kerekedni a legitimitációhiányos helyzeten, tárgyalások útján kell megkonstruálni a demokratikus átmenetet. Különbség nem a tárgyalások szükségességét illetően, hanem azok szerkezetére és tartalmára vonatkozóan volt.

Az egyik problémát az jelentette, hogy az Ellenzéki Kerekasztal – miközben tagadta az MSZMP és a pártállami intézmények legitimitását – saját magát sem tekinthette legitimnek. A felhatalmazás hiányát csak részlegesen ellensúlyozhatta az erősödő társadalmi támogatás érzete, amit a Nagy Imre-temetés, majd később a megnyert időközi választások is igazoltak. A megoldás ebben a helyzetben az lehetett, hogy a tárgyalások legitimitását biztosítsák, ha már a résztvevőket külön-külön nem lehet. Ennek sikere azon múlott, hogy társadalmi értelemben egyértelműen *legitim céljuk* legyen a tárgyalásoknak. Vagyis az eredmény a legitim jogállami állapotok feltételeinek létrehozása legyen – amit majd szabad választások teljesítenek ki. Ennek megfelelően az alkotmányozás feladatát, amit az MSZMP szorgalmazott, az ellenzéknek az ügyben illetéktelenként el kellett utasítania – arra hivatkozva, hogy az új köztársaság fundamentumát lefektető alkotmányt csak a szabadon választott, legitim parlament hozhatja létre.

A köztársaság alkotmányos konstrukciójának megteremtése mint lehetőség tehát nemcsak hogy nem volt benne a tárgyalásokban azok megkezdésekor, hanem az ellenzék egyenesen tagadta a lehetőségét, mint olyasmit, ami túlterjeszkedik a legitim célkitűzésen, a demokratikus átmenet szabályozásán. Kérdés: hogyan fordulhatott elő, hogy a legitimitációs probléma ellenére mégis létrehozták a köztársaság formálisan csak módosított, valójában merőben új alkotmányát?

A tárgyalásokról szóló megállapodás aláírása után, de még azok pontozásának tisztázása idején (1989. június 15–21. között) az MSZMP elérte, hogy „az alkotmánymódosítás időszerű kérdései” mellé a meg tárgyalandó kérdések közé felvegyék „a köztársasági elnök és az Alkotmánybíróság intézménye tételei” témakört. Az engedékenység indoka tulajdonképpen taktikai megfontolás volt: a megállapodás szerint azokról a kérdésekről, amelyeket beillesztettek a Nemzeti Kerekasztal tárgykörébe, a tárgyalások idején nem lehetett törvényjavaslatot betervezni. Tehát így lehetett megakadályozni, hogy az Országgyűlés e keskeny kérdésekben szabadon hozhasson törvényt.

Az Ellenzéki Kerekasztal kötelezettséget ugyan nem vállalt arra, hogy törvényt eredményező konszenzus is szülessék az alkotmányozás minden fölvetett kérdéséről, de a megállapodásban szereplő „időszerű alkotmánymódosítás” az I. számú szakbizottságban szinte azonnal átfogó alkotmányozási munkálatokká változott. Az ellenzék képviselői megkezdték a teljes alkotmány „átbogarászását”, elkezdték kiselejtezni a pártállami rendszerhez tartozó paragrafusokat, és a demokratikus jogállamhoz illelőkkel helyettesítették azokat. Ha nem ezt teszik, megmaradt volna a lehetősége, hogy a hatalom birtokosai az alkotmány passzusaira hivatkozva megakadályozzák a jogállami rendszer kibontakoztatását. Ez az eljárás azonban nem csupán azzal járt, hogy az MSZMP nem tudta saját eredeti alkotmánykoncepcióját érvényesíteni – a munkálat és a hozzá kapcsolódó politikai vita igencsak időigényes folyamattá vált.

A legitimitás hiányának problémáját a tárgyalások gyors lezárulása enyhíthette volna. A szabad választások időpontja az ellenzéken belüli tárgyalások során is komoly vitákat hozott. Az igazi kérdés az volt, hogy a tárgyalások sikere érdekében vállalt *kompromisszumok* létrehozzák-e az átalakulás legitim kiinduló helyzetét, vagy csak a legitimációhoz szükséges *feltételek teljessége* hoz létre ilyen helyzetet.

A választások előrehozása mellett érvelők (főként az MDF és a Magyar Néppárt) hajlottak jobban a kompromisszumokra. A liberálisok a feltételek teljességének elérését ítélték fontosabbnak, legitimációs deficitnek tekintve, ha a szabad választások előtt hatalmi kérdésekben – akár közvetve – súlyos döntések felelősségét vállalják magukra.

A legitimációs probléma különleges tényezője volt, hogy a törvényes átmenethez szükség volt a megállapodási folyamatból kikapcsolt parlament közreműködésére. (Ráadásul a kormány meglehetősen megalázó helyzetbe hozta a képviselőket, amikor az ellenzékre gyakorolt nyomás céljából csak az utolsó pillanatban vonta vissza a már eléjük terjesztett sarkalatos törvényeket.)

Súlyosbította a problémát, hogy az ellenzéknek a pártállami hatalom delegitimálása érdekében kifejtett tevékenységében kitüntetett szerep jutott az Országgyűlés támadásának. Nemcsak törvényhozói autoritását vonták kétségbe, hanem a képviselők ellen visszahívási akciók sorát indították. Komolyan fölmerült a kérdés, hogy mi lesz, ha a képviselők felláznak. Ráadásul az MSZMP taktikájához hozzátartozott, hogy lebegette a parlament önfeloszlatásának lehetőségét.

Az ellenzék nem volt érdekelt a konfliktusok végletes élezésében, hiszen nem akarhatta, hogy a megállapodások majdani törvényesítése a képviselők ellenállásába ütközzön. Sokan közülük fontosnak tartották,

hogy a megállapodásokat az MSZMP készülő átalakítása vagy felbomlása előtt törvénybe foglalják, hiszen aggodalmat keltett az állampárt megszűnő befolyásának előre nem látható következménye. Végül a parlament – lázongva és a Nemzeti Kerekasztalnál született megállapodásokhoz nem száz százalékgig híven – mégiscsak meghozta a köztársaság létrejöttét eredményező sarkalatos törvényeket.

A köztársasági alkotmány forrásai és néhány tartalmi kérdése

Noha a Nemzeti Kerekasztal-tárgyalásokon nem volt eleve célkitűzés a köztársaság létrehozása, azt mégsem tekinthetjük a tárgyalásos átmenet váratlan és szerencsés „melléktermékének”. Megvoltak a források, amelyekből rövid idő alatt kibontható volt a demokratikus köztársaság eszméjéhez tartozó közjogi rendszer.

A szocializmus korlátozott jogállamosítását célzó MSZMP-s alkotmánykoncepciók nem válhattak a köztársasági alkotmány forrásává – illetve csak nagyon korlátozott értelemben, amennyiben tartalmazták a jogállamiság minimumához tartozó tételeket.

Az 1989 januárjában kelt alkotmánykoncepció, amelyet a többpártrendszer deklarálásával egyidejűleg tett magáévá a Központi Bizottság, még a szocializmus elfogadását tekintette a legális politikai tevékenység előfeltételének. Olyan alkotmánybíróság felállítását tervezték, amelynek tagjait az MSZMP nevezte volna ki az alkotmányossági ügyek felügyeletére, és nem mellékesen a politikai szervezetek bejegyzésére.

Az alkotmánybíróság mellett más biztosítékokat is igyekeztek beépíteni: így a második parlamenti kamarát (erről viszonylag hamar letettek), és mindenekelőtt a jelentős hatáskörrel felruházott köztársasági elnöki intézményt.

Az MSZMP tervezeteivel szemben a köztársasági alkotmány létrehozásának elsődleges forrása az SZDSZ nevezetes Kék Könyve, *A rendszeváltás programja* lett. E program közjogi fejezete döntően Tölgyessy Péter munkája volt, aki a tárgyalásos alkotmányozás során is kiemelkedő szerepet játszott. (Az ellenzéki politikusok közül elsősorban *Antall József* működését kell még kiemelni az alkotmányozással foglalkozó szakbizottság tagjai közül, de a többi résztvevő, *Kónya Imre*, *Orbán Viktor*, *Boross Imre* is fontos tisztet töltöttek be.)

Az ellenzéknek az SZDSZ közjogi programjához hasonlóan kidolgozott, másik koherens tervezete nem volt. A program a német és a brit közjogi modellek elemeit egyaránt felhasználva egy polgári liberális al-

kormány elveit és megvalósításuk módját vázolta fel, és ezek többségét sikerült is érvényesíteni az alkotmányozás során. Céljai a következők voltak: parlamentáris demokrácia, a hatalmi ágak szigorú elválasztása, a fékek és ellensúlyok rendszerének kiépítése, gyenge (az 1946. évi I. törvénycikkben foglaltaknál korlátozottabb) köztársasági elnöki hatáskör, erős önkormányzatok, az emberi jogok és politikai szabadságjogok maradéktalan biztosítása.

A tárgyalások kezdetén olyan nagy különbség volt e koncepció és az MSZMP tervezete között, hogy egy új alkotmányban való megállapodás szinte kilátástalannak tűnt. A tárgyalások során merült fel a *hagyomány* mint fontos forrás a köztársasági alkotmány megteremtéséhez: a köztársasági államformáról szóló 1946. évi I. törvénycikk. Emellett ritkábban hivatkoztak az 1848: III. törvénycikkre mint a népképviselőnek felelős miniszteriális kormányzásról szóló jogszabályra.

Az 1946-os köztársasági törvény az MDF, pontosabban Antall József révén került követendő hagyományként előbb július 6-án az Ellenzéki Kerekasztal, később a Nemzeti Kerekasztal elé – olyan mintaként, amely egyúttal a legsúlyosabb közjogi vitában, az államfői intézmény kérdésében is zsinórmértékül szolgálhat. Az ebből levezethető államfői jogkör ugyanis megfelelő kompromisszum lehetett a liberálisok gyenge, szinte csak reprezentatív, illetve az Igazságügyi Minisztérium tervezetében szereplő széles elnöki hatáskörű megoldás között.

Nem aratott azonban osztatlan sikert a kompromisszumos javaslat másik eleme, amely először az MDF augusztusi csomagtervében jelent meg. Ez éppen az 1946: I. törvénycikkben foglaltakat negligálva javasolta, hogy első alkalommal tegyenek kivételt az elnökválasztás módját illetően, és járuljanak hozzá az MSZMP által szorgalmazott közvetlen választáshoz. Olyannyira nem volt egyetértés, hogy a kérdés az ellenzéken belüli szakítópróba fő tényezőjévé vált.

A köztársasági alkotmány a korábbi szovjet mintájú alaptörvény deklaratív jellegét levetkezve szigorú normatív jogszabály lett. Ezért is volt indokolt az a hosszú vita, amely a szocializmusra vonatkozó utalások kiiktatása vagy szerepeltetése ügyében folyt a tárgyalófelek között. Az ellenzék azért ragaszkodott álláspontjához, nehogy ideologikus alapon indokot lehessen találni üldözendő politikai tevékenységre. A kompromisszum végül annak révén született meg, hogy egymást mintegy kioltó ideologikus tételeket foglaltak az alkotmány szövegébe: a *polgári demokrácia* és a *szocializmus értékei* egyenlő súllyal és egyaránt pozitív módon jelentek meg benne. Ezt úgy lehetett felfogni: a köztársaság polgárainak szabadságához hozzátartozik, hogy ne legyen alkotmányos kö-

telezettségük bármilyen törvényben foglalt politikai irányultság elfogadása, ugyanakkor az alkotmány elismeréssel szól azokról az értékekről, amelyek összhangban vannak a köztársaság szellemével.

Kompromisszumos megfogalmazás született a gazdasági viszonyokra vonatkozóan is „*a tervezés előnyeit is felhasználó piacgazdaság*” tézissel. A tulajdonviszonyokra vonatkozóan a Harmadik Oldal álláspontja nehezítette a megegyezést, mivel ragaszkodott a *köztulajdon* kitüntetett szerepének alkotmányba foglalásához. Végül itt is egy felsorolással sikerült tető alá hozni a megegyezést: az alkotmány a tulajdonformák egyenrangúságát hirdetve külön megemlékezett az önkormányzati és a termelői öngazgatási tulajdonformáról.

A köztársaság létrejötte és a hatalmi harc

Az 1989-es köztársaság alkotmánya egyszerre körvonalazta, milyennek kell lennie az „Európához visszatérő” Magyarországnak, illetve tartalmazta azokat a vonásokat, amelyek a rendszerváltó politikai harcok termékei voltak. Természetes módon befolyásolta a létrejövő köztársaság milyenségét, hogy hatalmi harccal is áthatott alku hozta létre.

Két jellegzetes hatása volt ennek a helyzetnek:

1. Az egyik a kiegyensúlyozás szándékának érvényesülése. Ennek nyomán alakultak ki a konszenzuális demokrácia jellegzetes jegyei. Úgy szólván minden létező ellensúlyt és kontrollfunkciót igyekeztek beépíteni a köztársaság jogrendjébe. Jórészt a kölcsönös bizalmatlanság és az erőviszonyok tisztázatlansága okozta, hogy így történt, de ami létrejött, pozitív lehetőségeket is rejtett. Igaz, a túlbiztosítás a működőképesség rovására ment, amit legpregnásabban a kétharmados törvények magas száma jelzett.

2. A másik következmény az lett, hogy a köztársasági alkotmányban inkonzisztens elemek maradtak. Ezek eseti kigyomlálása azóta is folyik. 1989-ben szintén tudatában voltak e hibának, az elvi megfontolások mellett többek között ezért foglalták bele a törvénymódosításba, hogy az új és végleges alkotmány elfogadása a szabadon választott parlament feladata lesz.

Az átmenet tárgyalásos formája ellenére a résztvevők kemény hatalmi küzdelmet folytattak – egyebek között a közjogi vita formájában is. A nevezetes négy kérdés közül, amelyekről 1989 novemberében a *négyigenes népszavazás* döntött, az bizonyult a legneuralkikusabbnak, amely az alkotmányos rendet is érintette: a köztársasági elnök megválasztásának mikéntje.

Az nyilvánvaló volt már akkor, hogy e kérdésben a konkrét hatalmi helyzet élezte ki végletesen a politikai erőik vitáját. Az MSZMP vezetői e fontos, de talán túlértékelt pozícióra összpontosítottak (miközben a másik három kérdésben megmakacsolták magukat) – ugyanakkor számos alapvető elvi alkotmányos kérdésben a kompromisszum érdekében engedtek korábban merevnek látszó álláspontjukból. Paradox módon ez a néhány kérdésre összpontosító konokság talán még használt is a köztársasági alkotmány minőségének – gondoljunk csak a későbbi népszavazás sikerére.

A köztársasági elnök megválasztásának problémája nem véletlenül került a középpontba: valósággal modellezte a politikai helyzetet. Nézzük a főbb elemeit:

1. *Közjogi* kérdésként a tárgyalások központi problémájához tartozott, lehetőséget adva a legitimációs érvelésre. Modellezte azt a kérdést, hogy a radikális rendszerváltás feltételeit kell megteremteni, vagy egy átmeneti időszakra kell készülni.

2. Az átmenet egész jellegét érintő alapvető *hatalmi* kérdés volt az MSZMP helye a rendszerváltásban. A köztársasági elnök választása kapcsán közjogi problémaként volt felvethető a hatalomátmentés, illetve a kiegyensúlyozás kérdése.

3. Ennek kapcsán éleződhetett ki az ellenzéken belüli hatalmi kérdés is. Az MSZMP-hez (illetve annak egyes részeihez) való viszonytal összefüggésben ütköztetni lehetett az ellenzékiiség eltérő formáit.

4. A szabad választások utáni *koalíciós* szándékok kérdése szintén felvethető volt az államfői tisztség betöltése kapcsán kialakult vitában, ami az Ellenzéki Kerekasztalon belül a bizalmi viszonyokat alapvetően megrendítette.

5. Végül a vállalható kompromisszumok problémája szinte kikényszerítette a pártokból a *politikai helyzet átfogó értékelését*, és azokat hozta jobb helyzetbe, akik a rendszerváltás perspektíváját rövid távon is pontosabban mérték fel.

Összefoglalóan azt lehet mondani: ha nem lett volna ez a katalizátor jellegű probléma, szinte „ki kellett volna találni”, annyira megfelelt a politikai viszonyok megjelenítésére. Arra is alkalmas volt, hogy az ellenzéken belüli szakadás után a politikai harcok indukálójává váljon.

Az ellenzék a Nemzeti Kerekasztal-tárgyalásokkal túlteljesítette eredeti célját, amennyiben Magyarországon létrejött a harmadik köztársaság; ám ennek az lett az ára, hogy a politikai helyzet nem volt alkalmas a teljesítmény méltánylására.

Az ellenzék egyik fele ugyanis úgy ítélte meg, hogy az eredeti célkitűzés – a szabad választások feltételeinek megteremtése – csak további politi-

kai harc révén teljesülhet. A köztársaság kikiáltása így nem a hatalmi harcok nyugvópontját jelentette, hanem ellenkezőleg, a közvetlen hatalmi harc nyitányát. Azaz: amikor a köztársaság megszületett, közjogi konstrukcióként megállt a lábán, de politikai értelemben még nem volt készen.

Innen nézve kell értelmezni azt, hogy *Szűrös Mátyás* ideiglenes államfőként 1989. október 23-án kiáltotta ki a harmadik Magyar Köztársaságot. Ez a nap nem csupán azért nem vált a köztársaság születésének természetesen megünnepelendő évfordulójává, mert 1956 miatt „foglalt” volt. (Persze akkor jóvátehetetlen tévedés volt éppen az 56-os forradalom évfordulóját megterhelni ezzel az aktussal.) A választott dátum ellenére ugyanis nem az 1956-os forradalom hagyományából kibontott köztársasági eszméhez akarták kapcsolni a harmadik Magyar Köztársaság létrehozását. Már csak azért sem, mert a forradalom – egymásnak is elentmondó – hagyományainak feldolgozása nem történéhetett meg.

Az időpont kiválasztásának politikai megfontolás volt az oka. Még az MSZMP vezetői kezdték képviselni, de az október 7-én megalakult MSZP politikusai is tovább erőltették 1956-tal kapcsolatban a megbékélés koncepcióját, amelyet a kompromisszumos átmenet egyik elemének szántak. A kádárizmus felszámolása idején azonban az ancien régime legitimációjának utolsó pillérét ledöntő forradalmi hagyomány nem lehetett alku tárgya.

A választott dátumnál is fontosabb tényező volt, hogy éppen ez az időszak volt a rendszerváltás radikális antikommunista szakaszának kezdete – összefüggésben a kelet-európai diktatúrák dominóinak eldőlésével. Az ellenzék liberális-radikális szárnya, amely a kerekasztal-tárgyalások során kiemelkedő szerepet játszott a demokratikus köztársasági eszme törvénybe foglalásában, éppen ekkor ért a *népszavazás* kiírása érdekében indított aláírásgyűjtő akciójának döntő szakaszához, amelyet a vállalhatatlannak ítélt kompromisszumok elutasítására szervezett. Az október 24-én átadott listákkal 200 000 fölé emelkedett a referendumot követelő aláírások száma. A köztársaságnak tehát születése pillanatában látványos legitimációs deficitje támadt, annak ellenére, hogy az új köztársasági alkotmány lényegi tartalmát széles körű egyetértés fogadta.

A szabad választások után ismét elvi alkalom nyílt a köztársaság alkotmányozásának méltó lezárására. Az újabb alkotmányozó lépés azonban az Antall–Tölgyessy-paktummal, illetve a két nagy rendszerváltó párt, az MDF és az SZDSZ alkuját követő parlamenti döntéssel ment végbe. Fogadtatása, a róla kirobbant vita miatt azonban ez a törvényhozó aktus sem az elvárt méltósággal zárta le a köztársaság megteremtésének alkotmányozó folyamatát.